TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

9. SINIF

YAZILIYA HAZIRLIK

1. DÖNEM - 1. ORTAK YAZILI · SENARYO 3

TYMM 2026-2027

Hazırlayan: **Murat Altun**

Bu sorular Claude tarafından hazırlanmıştır.

1. Aşağıdaki şiiri okuyunuz ve soruları şiirden hareketle cevaplayınız.

Ağır, ağır çıkacaksın bu merdivenlerden,
Eteklerinde güneş rengi bir yığın yaprak,
Ve bir zaman bakacaksın semâya ağlayarak...

Sular sarardı... yüzün perde perde solmakta,
Kızıl havâları seyret ki akşam olmakta...

Eğilmiş arza, kanar, muttasıl kanar güller,
Durur alev gibi dallarda kanlı bülbüller,
Sular mı yandı? Neden tunca benziyor mermer?

Bu bir lisân-ı hafîdir ki rûha dolmakta,
Kızıl havâları seyret ki akşam olmakta...

Ahmet Haşim, *Piyâle*

semâ: gök · *arz:* dünya, yeryüzü · *muttasıl:* sürekli, biteviye · *tunç:* koyu kızıl renkli bir alaşım, bronz · *lisân-ı hafî:* gizli dil

1.1. Şiirden alınan aşağıdaki dizelerde verilen gerçeğe uygun (açık) iletiyi ve imgeler aracılığıyla sezdirilen örtük iletiyi tabloya yazınız. (6 puan)

Şiirdeki dize	Dizedeki gerçeğe uygun (açık) ileti	Dizedeki örtük ileti
"Ağır, ağır çıkacaksın bu merdivenlerden,"	……	……
"Eteklerinde güneş rengi bir yığın yaprak,"	……	……

1.2. Şiirde iki kez tekrarlanan "Kızıl havâları seyret ki akşam olmakta..." dizesindeki "akşam" kelimesinin neyi sembolize ettiğini yazınız. Bu sembolün şiire hâkim olan duyguya katkısını açıklayınız. (4 puan)

2. Aşağıdaki şiiri okuyunuz ve soruları şiirden hareketle cevaplayınız.

BIRAK BENİ HAYKIRAYIM

Ben en hakîr bir insanı kardeş sayan bir rûhum;
Bende esîr yaratmayan bir Tanrı'ya îman var;
Paçavralar altındaki yoksul beni yaralar;

Mazlumların intikamı olmak için doğmuşum.
Volkan söner, lâkin benim alevlerim eksilmez;
Bora geçer, lâkin benim köpüklerim kesilmez.

Bırak beni haykırayım, susarsam sen mâtem et;
Unutma ki şâirleri haykırmayan bir millet,
Sevenleri toprak olmuş öksüz çocuk gibidir;
(…)

Mehmet Emin Yurdakul

hakîr: aşağı görülen, değersiz · *mazlum:* zulüm görmüş, haksızlığa uğramış · *bora:* genellikle arkasından yağmur getiren sert rüzgâr

2.1. Şiirdeki altı çizili kelimelerin sözlük anlamlarından bazıları aşağıda verilmiştir. Dizelerin bağlamından hareketle bu kelimelerin şiirde hangi anlamda kullanıldığını belirleyiniz ve anlamın numarasını tablonun son sütununa yazınız. (8 puan)

Kelime	Sözlük anlamları	Şiirdeki anlamı
kardeş	1. Aynı anne babadan doğmuş veya anne babalarından biri aynı olan çocukların birbirine göre adı; karındaş. 2. Adı bilinmeyen kimselere söylenen bir seslenme sözü. 3. (mecaz) Aralarında değer verilen ortak bir bağ bulunanlardan her biri.	……
yaralamak	1. Silah, bıçak vb. bir araçla veya vurarak yara açmak. 2. (mecaz) Kırmak.	……
sönmek	1. Yanmaz, aydınlatmaz, parlamaz olmak. 2. Yanardağ etkinliğini yitirmek. 3. (mecaz) Duygular dinmek, yatışmak, etkisini yitirmek.	……
kesilmek	1. Bitkin duruma gelmek, gücü, takati kalmamak, çok yorulmak. 2. Süt, ayran vb. bozulmak, ekşimek. 3. Sona ermek.	……

2.2. Şiire hâkim olan duyguyu yazınız. (4 puan)

2.3. Şiirin "Unutma ki şâirleri haykırmayan bir millet, / Sevenleri toprak olmuş öksüz çocuk gibidir;" dizelerinde kullanılan edebî sanatın adını, bu sanatta benzeyen ve benzetilen ögeleri ve sanatın dizelere kattığı anlamı aşağıdaki tabloya yazınız. (8 puan)

Edebî sanatın adı	Benzeyen ve benzetilen	Edebî sanatın dizelere kattığı anlam
……	……	……

3. Aşağıdaki şiiri okuyunuz ve soruları şiirden hareketle cevaplayınız.

SAN'AT

(…)

Sen kubbesinde ince bir mozayik arar da
Gezersin kırk asırlık bir mabedin içini,
Bizi sarar bir sülüs yazı görsek duvarda,
Bize heyecan verir bir parça yeşil çini...

Sen raksına dalarken için titrer derinden
Çiçekli bir sahnede bir beyaz kelebeğin,
Bizim de kalbimizi kımıldatır yerinden
Toprağa diz vuruşu dağ gibi bir zeybeğin.

Fırtınayı andıran orkestra sesleri
Bir ürperiş getirir senin sinirlerine,
Istırap çekenlerin acıklı nefesleri
Bizde geçer en hazin bir mûsikî yerine!

(…)

Başka san'at bilmeyiz, karşımızda dururken
Yazılmamış bir destan gibi Anadolu'muz.
Arkadaş, biz bu yolda türküler tuttururken
Sana uğurlar olsun... Ayrılıyor yolumuz!

Faruk Nafiz Çamlıbel, *Han Duvarları*

raks: dans · *sülüs:* Arap alfabesiyle yazılan bir tür süslü yazı · *zeybek:* Batı Anadolu efesi

3.1. Şiirde farklı sanat dallarına ait ürünlerden söz edilmiştir. Aşağıdaki tabloda boş bırakılan yerleri doldurunuz. (10 puan)

Şiirdeki ifade	Sanat dalı	Güzel sanatların hangi sınıfına ait olduğu	Kullandığı malzeme
"bir sülüs yazı"	……	Plastik (görsel) sanatlar	……
"Çiçekli bir sahnede bir beyaz kelebeğin" raksı	Bale	……	……
"orkestra sesleri"	……	……	Ses, çalgı (enstrüman)
"kırk asırlık bir mabedin"	……	……	……
"Yazılmamış bir destan"	Edebiyat	……	Dil

3.2. Şair; hat yazısını, baleyi, halk oyununu ve orkestrayı yalnızca kelimelerle okurun zihninde canlandırmıştır. Bu durumdan hareketle edebiyatı diğer güzel sanat dallarından ayıran yönü açıklayınız. (5 puan)

3.3. Şiirin son dörtlüğündeki "biz bu yolda türküler tuttururken" ifadesinden hareketle edebiyat ile müzik arasındaki ilişkiyi açıklayınız. (5 puan)

4. Aşağıdaki denemeyi okuyunuz ve soruları denemeden hareketle cevaplayınız.

MEKTUP ÜZERİNE

Bugün pek çok kişi mektubun artık tarihe karıştığını, bir tuşa dokununca saniyeler içinde ulaşan iletilerin onu gereksiz kıldığını söylüyor. Ben bu görüşe katılmıyorum. Mektup, uzaktaki birine duygu ve düşüncelerimizi özenle seçilmiş kelimelerle ileten bir yazıdır; onu değerli kılan da hızı değil bu özendir.

Anlık iletiler çoğu zaman aklımıza ilk gelenleri yazdığımız kısa sözlerdir. Mektup yazarken ise insan kâğıdın başına oturur, kelimelerini tartar, cümlelerini birkaç kez düşünür. İletiler bir anda okunup unutulurken mektuplar zarflarıyla, el yazılarıyla yıllarca saklanır. Babaannemin sandığında dedemin askerdeyken gönderdiği mektuplar hâlâ durur. Babaannem onları her okuyuşunda o günlerin hasretini ve sevincini yeniden yaşar.

Mektubu beklemek de ayrı bir güzelliktir. Hızlı iletişim sabrımızı azalttı; cevabı biraz gecikene hemen kırılır olduk. Oysa mektup, toprağa düşen bir tohum gibidir; filizlenmesi için zaman ister ama verdiği meyve kalıcıdır.

Elbette acil bir haberi mektupla iletmeyi kimse önermez. Ancak sevdiklerimize söyleyeceğimiz önemli sözleri aceleye getirmeden, mektubun sabırlı diliyle yazmalıyız. Belki de kelimelerin değerini yeniden anlamanın yolu, yeniden mektup yazmaktan geçer.

(Bu metin soru için hazırlanmıştır.)

4.1. Mektup Üzerine adlı denemenin konusunu, ana fikrini ve yazılış amacını yazınız. (9 puan)

Konusu	Ana fikri	Yazılış amacı
.....	.....	.....

4.2. Denemede kullanılan anlatım biçimini yazınız. Bu anlatım biçiminin kullanıldığını metinden bir örnekle gerekçelendiriniz. (5 puan)

4.3. Aşağıdaki tabloda verilen düşünceyi geliştirme yollarına denemeden birer örnek cümle yazınız. (6 puan)

Tanımlama	Örnekleme	Benzetme
.....	.....	.....

5. Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları metinden hareketle cevaplayınız.

TATLI DİLE DAİR

(…) Yılanı deliğinden çıkarır derler. Yılan pek insan dilinden anlamaz ama tatlı dilin neler yaptığını anlatmak için herhalde böyle demişler. Ne kadar öfkeli olursanız olun tatlı dil sizi yatıştırır. En yapmayacağınız işleri size tatlı dille, güler yüzle yaptırıverirler.

(…)

Tatlı konuşmalarıyla tanınmış insanlar vardır. Onları dinlemek başlı başına bir zevktir. Hatta bu tür insanlarla konuşmaya gittiniz mi söz yavaş yavaş güzel konuşmanın, tatlı dilinin etkisinde kalır. O söyler, siz dinlersiniz. Saatlerce hiçbir şey söylemezseniz bile o tatlı sözlerle siz konuşmuş gibi olursunuz. (…)

Tatlı dil insan için başlı başına bir kuvvettir. (…) Gönülleri fetheden tatlı dil, bütün gücünü gönülden alır. İnsan dilinin tatlı olması için gönlünün iyi olması lazımdır. Kötü bir adamın dökeceği tatlı dil, tilkinin kargaya döktüğü tatlı dil gibidir. İnsanı belki kısa bir zaman için aldatır ama çabucak da foyası meydana çıkar. Gerçek tatlı dil iyi insanda olur.

(…)

Şevket Rado, *Eşref Saat*

(Metin, yazım ve noktalamasında aslına sadık kalınarak kısaltılmıştır.)

foyası meydana çıkmak: gizli kalmış kötü yanı, hilesi ortaya çıkmak

5.1. Yazar, gerçek tatlı dil ile kötü bir adamın tatlı dilini karşılaştırmıştır. Bu karşılaştırmanın hangi yönlerden yapıldığını metinden hareketle yazınız. (4 puan)

5.2. "Kötü bir adamın dökeceği tatlı dil, tilkinin kargaya döktüğü tatlı dil gibidir." cümlesinde kullanılan düşünceyi geliştirme yolunu yazınız. Bu düşünceyi geliştirme yolunun yazarın düşüncesini nasıl desteklediğini açıklayınız. (3 puan)

5.3. Metnin ana fikrini yazınız. (3 puan)

6. Aşağıdaki metni okuyunuz ve soruları metinden hareketle cevaplayınız.

CANIM KİTAP

(…)

Nedir insanların kitaplara olan bu düşkünlüğü? Kitaplar, hele romanlar ve şiir kitapları, neden insanların hayatında bu kadar büyük bir yer alıyor? Bence, bunu cevaplandırmak için, "İnsan niçin okur?" sorusunu ilkin cevaplandırmak gerekir. İnsanlar toplu olarak yaşadıkları halde, gene de yaratıkların en yalnızlarıdır. Dıştan birbirlerine yakındırlar, ama içten aralarında ne uzaklıklar vardır? Acısını duyuracak kimse bulamayınca, atının boynuna sarılarak içini boşaltan, Çehov'un (Çehof) arabacısını şimdi düşünüyorum. Okuması olsaydı, böyle yapayalnız kalır mıydı?

Dünyada hiçbir dost insana kitaptan daha yakın değildir. Sıkıntımızı unutmak, donuk hayatımıza biraz renk, biraz ışık vermek, daracık dünyamızda bulamadığımız şeyleri yaşamak için, tek çaremiz, kitaplara sarılmaktır. (…)

Sözün kısası, kitabı her yönü ile severim. Anlattıklarına dalıp gitmekten, yapraklarına dokunmaktan, taze mürekkebin kokusunu almaktan, çevrilen yaprakların çıkardığı hışırtıdan hoşlanırım. Odamdan dışarıya çıktığım zamanlar, yanıma küçük boyda bir kitap almayı hiç unutmam. Ne olacağı bilinmez ki? Kalabalık içinde insanın içine ansızın yalnızlık çökebilir.

(…)

Suut Kemal Yetkin, *Denemeler*

(Metin, yazım ve noktalamasında aslına sadık kalınarak kısaltılmıştır.)

6.1. Canım Kitap adlı metnin deneme türünde yazıldığını gösteren iki özelliği yazınız. Her özelliği metinden bir örnek cümleyle destekleyiniz. (6 puan)

6.2. Yazar, "İnsanlar toplu olarak yaşadıkları halde, gene de yaratıkların en yalnızlarıdır." düşüncesini hangi örnekle desteklemiştir? Bu örneğin yazarın düşüncesine katkısını açıklayınız. (4 puan)

7. Aşağıda Karacaoğlan'ın Semai adlı şiirinden bir dörtlük ve bir öğrencinin bu dörtlükten hareketle yazdığı betimleme paragrafı verilmiştir.

İncecikten bir kar yağar,
Tozar Elif Elif diye
Deli gönül abdal olmuş,
Gezer Elif Elif diye

Karacaoğlan, *Semai*

> *Sabahtan beri incecik bir kar yağıyordu. Bahçedeki çınarın dalları, evlerin damları ve köyün yolları beyaza bürünmüştü. Rüzgârın savurduğu kar taneleri sanki havada harfler çiziyordu. Penceremin önüne konan bir kaç serçe bile susmuş, herşey derin bir sessizliğe gömülmüştü. Bu manzara karşısında Karacaoğlanın dizeleri aklıma geldi. Ozanın İncecikten bir kar yağar dizesi kışın bu sessiz güzelliğini ne kadar da iyi anlatıyordu. Karla birlikte benim gönlümde bembeyaz bir huzura büründü.*

7.1. Paragraftaki üç yazım yanlışını bulunuz. Yanlış yazılan sözcüklerin doğru yazılışını ve uyulmayan yazım kuralını tabloya yazınız. (6 puan)

Yanlış yazılan sözcük	Doğru yazılışı	Uyulmayan yazım kuralı
.....	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....

7.2. Paragraftaki iki noktalama yanlışını bulunuz. İfadelerin doğru yazılışını ve kullanılması gereken noktalama işaretinin bu kullanımdaki görevini tabloya yazınız. (4 puan)

Yanlış kullanım	Doğru kullanım	Noktalama işaretinin görevi
.....	.....	.....
.....	.....	.....

ÖĞRENME ÇIKTILARI VE BECERİLER

SORU NO	ÖĞRENME ÇIKTISI	BECERİLER
1	TDE2.2. “Sözün İnceliği” temasında ele alınan metinlerde anlam oluşturabilme	KB2.10. Çıkarım Yapma Becerisi; KB2.14. Yorumlama Becerisi
2	TDE2.2. “Sözün İnceliği” temasında ele alınan metinlerde anlam oluşturabilme	KB1.7. Belirleme; KB2.16. Muhakeme (Akıl Yürütme) Becerisi; KB2.10. Çıkarım Yapma Becerisi
3	TDE2.2. “Sözün İnceliği” temasında ele alınan metinlerde anlam oluşturabilme	KB2.5. Sınıflandırma Becerisi; KB2.10. Çıkarım Yapma Becerisi; KB2.14. Yorumlama Becerisi
4	TDE2.2. “Sözün İnceliği” temasında ele alınan metinlerde anlam oluşturabilme	KB2.4. Çözümleme Becerisi; KB2.10. Çıkarım Yapma Becerisi
5	TDE2.2. “Sözün İnceliği” temasında ele alınan metinlerde anlam oluşturabilme	KB2.7. Karşılaştırma Becerisi; KB2.4. Çözümleme Becerisi
6	TDE2.2. “Sözün İnceliği” temasında ele alınan metinlerde anlam oluşturabilme	KB2.4. Çözümleme Becerisi; KB2.10. Çıkarım Yapma Becerisi
7	TDE4.3. Edebî söyleyişin inceliğini yansıttığı yazısında kural uygulayabilme	KB1.7. Belirleme; KB1.3. Yazma

PUANLAMA TABLOSU							
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**TOPLAM**
10	*20*	*20*	*20*	*10*	*10*	*10*	***100***

Bu sınav, 2026-2027 eğitim öğretim yılı 1. dönem konu-soru dağılım tablosundaki 1. ortak yazılı **Senaryo 3** dağılımına göre, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli 9. sınıf öğretim programı esas alınarak hazırlanmıştır. Hazırlayan: Murat Altun. Bu sorular Claude tarafından hazırlanmıştır. Millî Eğitim Bakanlığının resmî yayını değildir; görseller Blender ile oluşturulmuştur.

ÇÖZÜMLER

1. Doğru cevap:

1.1. Her dize için açık iletinin doğru yazılması 1 puan, örtük iletinin doğru açıklanması 2 puandır (2 × 3 = 6 puan).

- "Ağır, ağır çıkacaksın bu merdivenlerden," Açık ileti: Merdivenlerden yavaş yavaş, ağır adımlarla çıkılacağı **(1 puan)**. Örtük ileti: İnsanın ömrünün basamaklarını yavaş yavaş tüketerek yaşlanması, hayatın sonuna (ölüme) doğru ağır ağır ilerlemesi **(2 puan)**.
- "Eteklerinde güneş rengi bir yığın yaprak," Açık ileti: Güneş renginde, sararmış bir yığın yaprağın bulunması; mevsimin sonbahar olması **(1 puan)**. Örtük ileti: Sararıp dökülen yaprakların hayatın sonbaharını, yani yaşlılığı; geride kalan, solup giden günleri ve gençliği sezdirmesi **(2 puan)**.

İmgelerden hareketle tutarlı biçimde gerekçelendirilen benzer yorumlar (ör. merdivenin hayat yolculuğunu, yaprakların geçip giden yılları sembolize etmesi) doğru kabul edilir.

1.2. "Akşam" kelimesinin ömrün sonunu, yaşlılığı ya da ölümü (günün bitişi gibi hayatın bitişini) sembolize ettiğinin belirtilmesi **(2 puan)**; bu sembolün şiire hâkim olan hüzün (melankoli, kederli bir kabulleniş) duygusunu güçlendirdiğinin, dizenin tekrarlanmasıyla bu duygunun pekiştirildiğinin açıklanması **(2 puan)**.

Örnek doğru cevap:

1.1. Birinci dize: Açık ileti, merdivenlerden yavaş yavaş çıkılacağıdır. Örtük ileti, insanın ömrünü basamak basamak tüketerek yaşlanması ve hayatın sonuna doğru ağır ağır ilerlemesidir. İkinci dize: Açık ileti, sonbaharda sararmış bir yığın yaprağın bulunmasıdır. Örtük ileti, sararan yaprakların hayatın sonbaharını, yani yaşlılığı ve geride kalan günleri sezdirmesidir.

1.2. "Akşam" kelimesi günün sona ermesi gibi insan ömrünün sona ermesini, yani ölümü ve yaşlılığı sembolize eder. Bu sembol şiire hâkim olan hüzün duygusunu güçlendirir; dizenin iki kez tekrarlanması da hayatın sonuna yaklaşmanın verdiği hüznü pekiştirir.

Yanlış cevap:

1.1. Açık ve örtük iletinin yer değiştirmesi (ör. ömrün tükenmesinin açık ileti olarak yazılması), dizelerle ilgisi olmayan iletilerin yazılması yanlış kabul edilir.

1.2. "Akşam" kelimesinin yalnızca gerçek anlamıyla (günün akşam vakti) açıklanması ya da şiire hâkim duygunun sevinç, coşku, umut gibi şiirle uyuşmayan duygular olarak belirtilmesi yanlış kabul edilir. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

2. Doğru cevap:

2.1. Her kelimenin şiirdeki anlamının doğru belirlenmesi 2 puandır (4 × 2 = 8 puan):

- kardeş: 3. anlam (“Aralarında değer verilen ortak bir bağ bulunanlardan her biri.”) **(2 puan)**
- yaralamak: 2. anlam (“Kırmak.”) **(2 puan)**
- sönmek: 2. anlam (“Yanardağ etkinliğini yitirmek.”) **(2 puan)**
- kesilmek: 3. anlam (“Sona ermek.”) **(2 puan)**

Bir kelime için birden fazla anlam numarasının yazılması durumunda o kelimeye puan verilmez.

2.2. İnsan sevgisi; yoksullara ve haksızlığa uğrayanlara duyulan merhamet (acıma, şefkat) ya da bu sevgiden doğan haksızlığa karşı isyan ve mücadele coşkusu kavramlarından birini içeren cevaplar doğru kabul edilir **(4 puan)**. Duygunun adı yerine yalnızca şiirin konusunu anlatan (ör. “Şair yoksullardan bahsediyor.”) cevaplara 2 puan verilir.

2.3. Edebî sanatın adı: teşbih (benzetme) **(2 puan)**. Benzeyen: şairleri haykırmayan millet **(1 puan)**; benzetilen: sevenleri toprak olmuş (ölmüş) öksüz çocuk **(1 puan)**. Sanatın dizelere kattığı anlam: Şair, şairleri susan bir milleti kimsesiz kalmış bir öksüze benzeterek böyle bir milletin sahipsiz, savunmasız ve yalnız kalacağını somut, duygu yüklü bir görüntüyle anlatmış; şairin toplumun sesi olma görevini vurgulamış ve anlatımı daha etkili hâle getirmiştir. Benzetme yönünü (kimsesizlik, sahipsizlik, korunmasızlık) belirterek sanatın anlama katkısını açıklayan cevaplar 4 puan; yalnızca “anlatımı etkili kılmıştır” gibi genel bir ifade kullanan cevaplar 1 puan alır.

Örnek doğru cevap:

2.1. kardeş: 3; yaralamak: 2; sönmek: 2; kesilmek: 3.

2.2. Şiire insan sevgisi ve yoksullara, ezilenlere duyulan merhamet hâkimdir; şair bu sevgiden doğan bir isyan ve mücadele coşkusu içindedir.

2.3. Edebî sanatın adı: teşbih (benzetme). Benzeyen: şairleri haykırmayan millet; benzetilen: sevenleri toprak olmuş öksüz çocuk. Kattığı anlam: Şair, şairleri susan milleti sevenlerini kaybetmiş öksüz bir çocuğa benzeterek böyle bir milletin kimsesiz ve savunmasız kalacağını anlatmıştır. Bu benzetme, şairlerin halkın sesi olduğunu ve onların susmasının millet için büyük bir kayıp olduğunu duygusal ve etkili bir biçimde vurgular.

Yanlış cevap:

2.1. Kelimelerin şiirde kullanılmadığı anlamların numarasının yazılması (ör. “sönmek” için 1. anlamın, “kardeş” için 1. anlamın yazılması) ya da bir kelime için birden fazla anlam numarasının yazılması yanlış kabul edilir.

2.2. Şiirle uyuşmayan duyguların (ör. aşk, doğa sevgisi, ölüm korkusu) yazılması ve ilgisiz cevaplar yanlış kabul edilir.

2.3. Edebî sanatın teşhis, mübalağa ya da tezat olarak belirtilmesi, benzeyen ile benzetilenin yer değiştirilmesi ve sanatın dizelere kattığı anlamın açıklanmaması yanlış kabul edilir. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

3. Doğru cevap:

3.1. Tablodaki her boşluğun doğru doldurulması 1 puandır (10 × 1 = 10 puan):

Şiirdeki ifade	Sanat dalı	Güzel sanatların hangi sınıfına ait olduğu	Kullandığı malzeme
"bir sülüs yazı"	Hat **(1 puan)**	Plastik (görsel) sanatlar	Kalem (kamış kalem), mürekkep, kâğıt vb. **(1 puan)**
"Çiçekli bir sahnede bir beyaz kelebeğin" raksı	Bale	Ritmik (dramatik) sanatlar **(1 puan)**	İnsan bedeni ve hareket, müzik, kostüm, sahne vb. **(1 puan)**
"orkestra sesleri"	Müzik **(1 puan)**	Fonetik (işitsel) sanatlar **(1 puan)**	Ses, çalgı (enstrüman)
"kırk asırlık bir mabedin"	Mimari **(1 puan)**	Plastik (görsel) sanatlar **(1 puan)**	Taş, mermer, tuğla, ahşap vb. **(1 puan)**
"Yazılmamış bir destan"	Edebiyat	Fonetik (işitsel) sanatlar **(1 puan)**	Dil

Balenin sanat dalı için "dans" yazılması da doğru kabul edilir. Malzeme sütununda verilen örneklerden herhangi birinin yazılması yeterlidir.

3.2. Edebiyatın malzemesinin dil olduğunun ve edebiyatın diğer güzel sanatlardan farklı olarak hiçbir maddi malzemeye, alete ya da mekâna bağlı olmayan, bütünüyle zihinsel bir sanat olduğunun belirtilmesi **(2 puan)**; bu sayede şairin taşa, boyaya, sahneye ya da çalgıya ihtiyaç duymadan yalnızca kelimelerle hat, bale, halk oyunu ve müzik gibi başka sanat dallarına ait ürünleri okurun zihninde canlandırabildiğinin şiirden bir örnekle açıklanması **(3 puan)**.

3.3. Türkünün hem söz (edebiyat) hem de ezgi (müzik) unsuru taşıdığının belirtilmesi **(2 puan)**; edebiyat ile müziğin aynı duyguyu farklı araçlarla aktaran, birbirini tamamlayan fonetik (işitsel) sanatlar olduğunun, şiirlerin bestelenerek ezgiyle söylenebildiğinin ya da her iki sanatın da ses, ritim ve ahenkten yararlandığının açıklanması **(3 puan)**.

Örnek doğru cevap:

3.1. Sülüs yazı: Hat; kamış kalem ve mürekkep. Bale: Ritmik (dramatik) sanatlar; insan bedeni, hareket, müzik ve kostüm. Orkestra sesleri: Müzik, fonetik (işitsel) sanatlar. Mabet: Mimari, plastik (görsel) sanatlar, taş ve mermer. Destan: Fonetik (işitsel) sanatlar.

3.2. Hattat kalem ve mürekkeple, mimar taş ve mermerle, müzisyen çalgıyla eser verir. Edebiyatın malzemesi ise dildir ve edebiyat herhangi bir maddi malzemeye, alete ya da mekâna bağlı değildir; bütünüyle zihinsel bir sanattır. Bu yüzden şair, "Bizi sarar bir sülüs yazı görsek duvarda" dizesinde olduğu gibi duvardaki bir hat yazısını ya da sahnedeki bir baleyi yalnızca kelimelerle okurun zihninde canlandırabilmiştir.

3.3. Türküler hem sözden hem de ezgiden oluşur; türkünün sözü edebiyata, ezgisi müziğe aittir. Bu durum, edebiyat ile müziğin birbirini tamamlayan sanat dalları olduğunu gösterir. İkisi de kulağa hitap eden fonetik sanatlardır ve aynı duyguyu biri kelimelerle, diğeri seslerle aktarır.

Yanlış cevap:

3.1. Sanat dallarının yanlış sınıflandırılması (ör. hattın ritmik, edebiyatın plastik sanatlar arasında gösterilmesi) ve sanat dalına ait olmayan malzemelerin yazılması (ör. müzik için boya) yanlış kabul edilir.

3.2. Edebiyatın malzemesinin dil olduğunun belirtilmediği ya da edebiyatın da maddi bir malzemeye bağlı olduğunun ileri sürüldüğü cevaplar yanlış kabul edilir.

3.3. Türkünün söz ve ezgi yönü ile edebiyat-müzik ilişkisini açıklamayan, yalnızca “Türkü bir müzik türüdür.” gibi eksik ve ilgisiz cevaplar yanlış kabul edilir. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

4. Doğru cevap:

4.1. Konusu: Hızlı iletişim araçlarının yaygınlaştığı günümüzde mektubun ve mektup yazmanın değeri **(3 puan)**. Ana fikri: Mektup, kelimelerin özenle seçilmesi, kalıcılığı ve beklemenin verdiği güzellik sayesinde anlık iletilerin yerini tutamayacağı bir değere sahiptir; önemli sözler aceleye getirilmeden mektubun sabırlı diliyle söylenmelidir **(3 puan)**. Yazılış amacı: Mektubun gereksizleştiği görüşüne karşı çıkarak okuru mektubun ve özenle seçilmiş kelimelerin değerini fark etmeye, sevdiklerine mektup yazmaya teşvik etmek, bu konuda ikna etmek **(3 puan)**. Konuyu yalnızca “mektup” diye tek kelimeyle veren cevaplara 1 puan verilir.

4.2. Anlatım biçiminin tartışmacı anlatım olarak belirtilmesi **(2 puan)**; yazarın “mektubun artık tarihe karıştığı” görüşünü ele alıp “Ben bu görüşe katılmıyorum.” diyerek bu görüşe karşı çıktığının, kendi görüşünü gerekçeler ve örneklerle savunarak okuru ikna etmeye çalıştığının ya da “Elbette… Ancak…” yapısıyla karşı görüşün haklı yanını kabul edip kendi düşüncesini savunduğunun metinden bir örnekle açıklanması **(3 puan)**. Tartışmacı anlatımla birlikte yer yer açıklayıcı anlatımdan da yararlanıldığını belirten cevaplar doğru kabul edilir; yalnızca açıklayıcı anlatım yazılması kabul edilmez.

4.3. Her düşünceyi geliştirme yolu için uygun örnek cümlenin yazılması 2 puandır (3 × 2 = 6 puan):

- Tanımlama: “Mektup, uzaktaki birine duygu ve düşüncelerimizi özenle seçilmiş kelimelerle ileten bir yazıdır; onu değerli kılan da hızı değil bu özendir.” **(2 puan)**
- Örnekleme: “Babaannemin sandığında dedemin askerdeyken gönderdiği mektuplar hâlâ durur.” ya da “Babaannem onları her okuyuşunda o günlerin hasretini ve sevincini yeniden yaşar.” **(2 puan)**
- Benzetme: “Oysa mektup, toprağa düşen bir tohum gibidir; filizlenmesi için zaman ister ama verdiği meyve kalıcıdır.” **(2 puan)**

Cümlenin anlamı bozulmadan kısaltılarak yazılması da doğru kabul edilir.

Örnek doğru cevap:

4.1. Konusu: Hızlı iletişim çağında mektup yazmanın değeri. Ana fikri: Mektup, özenle seçilen kelimeleri ve kalıcılığıyla anlık iletilerin yerini tutamaz; önemli sözlerimizi mektubun sabırlı diliyle söylemeliyiz. Yazılış amacı: Mektubun gereksiz olduğu görüşüne karşı çıkarak okuru mektubun ve kelimelerin değerini fark etmeye, mektup yazmaya yöneltmek.

4.2. Denemede tartışmacı anlatım kullanılmıştır. Yazar, mektubun tarihe karıştığını söyleyenlerin görüşünü aktarmış, “Ben bu görüşe katılmıyorum.” diyerek bu görüşe karşı çıkmış ve kendi düşüncesini gerekçeler, örnekler ve karşılaştırmalarla savunarak okuru ikna etmeye çalışmıştır.

4.3. Tanımlama: “Mektup, uzaktaki birine duygu ve düşüncelerimizi özenle seçilmiş kelimelerle ileten bir yazıdır.” Örnekleme: “Babaannemin sandığında dedemin askerdeyken gönderdiği mektuplar hâlâ durur.” Benzetme: “Oysa mektup, toprağa düşen bir tohum gibidir.”

Yanlış cevap:

4.1. Konunun “teknoloji” ya da “iletişim araçlarının zararları” gibi metnin bütününü karşılamayan biçimde verilmesi; ana fikir olarak metinde savunulmayan bir düşüncenin (ör. “Anlık iletiler hiç kullanılmamalıdır.”) yazılması ve ilgisiz cevaplar yanlış kabul edilir.

4.2. Anlatım biçiminin öyküleyici ya da betimleyici olarak belirtilmesi yanlış kabul edilir. Tartışmacı anlatım yazıldığı hâlde gerekçe gösterilmemesi durumunda yalnızca 2 puan verilir.

4.3. Karşılaştırma örneğinin (“İletiler bir anda okunup unutulurken mektuplar… yıllarca saklanır.”) örnekleme ya da benzetme yerine yazılması ve düşünceyi geliştirme yollarının birbirine karıştırılması yanlış kabul edilir. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

5. Doğru cevap:

5.1. Karşılaştırmanın iki yönünün metinden hareketle açıklanması 2’şer puandır (2 × 2 = 4 puan):

- Kaynağı (amacı) bakımından: Gerçek tatlı dil gücünü gönülden alır, iyi bir kalpten doğar; kötü bir adamın tatlı dili ise iyi bir gönülden doğmaz, insanı aldatmaya yöneliktir **(2 puan)**.
- Etkisinin kalıcılığı bakımından: Gerçek tatlı dil gönülleri fetheder; kötü bir adamın tatlı dili insanı ancak kısa bir süre aldatır, çabucak foyası meydana çıkar **(2 puan)**.

5.2. Düşünceyi geliştirme yolunun benzetme olarak belirtilmesi **(1 puan)**; yazarın kötü niyetli kişinin tatlı sözlerini, (Karga ile Tilki masalındaki gibi) kargayı kandırmak için ona tatlı sözler söyleyen tilkinin sözlerine benzeterek bu sözlerin çıkar amaçlı ve aldatıcı olduğunu herkesin bildiği somut bir örnekle anlattığının, böylece düşüncesini daha anlaşılır ve etkili kıldığının açıklanması **(2 puan)**.

5.3. Tatlı dilin insanı etkileyen, gönülleri kazanan büyük bir güç olduğunu ve gerçek tatlı dilin gücünü iyi bir gönülden aldığını, iyi insanda bulunduğunu vurgulayan cevaplar doğru kabul edilir **(3 puan)**. Yalnızca tatlı dilin insanı etkilediğini belirten, gönülle ilişkisine değinmeyen cevaplara 1 puan verilir.

Örnek doğru cevap:

5.1. Yazar, gerçek tatlı dil ile kötü bir adamın tatlı dilini kaynağı ve etkisinin kalıcılığı bakımından karşılaştırmıştır. Gerçek tatlı dil gücünü iyi bir gönülden alır ve gönülleri fetheder. Kötü bir adamın tatlı dili ise insanı aldatmak içindir; kısa bir süre etkili olsa da çabucak foyası meydana çıkar.

5.2. Bu cümlede benzetme kullanılmıştır. Yazar, kötü insanın tatlı sözlerini kargayı kandırmak için ona tatlı sözler söyleyen tilkinin sözlerine benzetmiştir. Böylece bu sözlerin çıkar amaçlı ve aldatıcı olduğunu herkesin bildiği bir örnekle somutlaştırmış, düşüncesini daha etkili anlatmıştır.

5.3. Tatlı dil insanı etkileyen büyük bir güçtür; ancak gerçek tatlı dil gücünü iyi bir gönülden alır ve iyi insanda bulunur.

Yanlış cevap:

5.1. Karşılaştırmanın yönünü belirtmeyen, yalnızca “Biri iyi, biri kötü.” gibi açıklamasız cevaplar ve metinde yer almayan yönlerin yazılması yanlış kabul edilir.

5.2. Düşünceyi geliştirme yolunun karşılaştırma, tanımlama ya da tanık gösterme olarak belirtilmesi ve benzetmenin düşünceye katkısının açıklanmaması yanlış kabul edilir.

5.3. Metnin bütününü yansıtmayan (ör. “Yılan insan dilinden anlamaz.”) ya da metinde savunulmayan bir düşüncenin ana fikir olarak yazılması yanlış kabul edilir. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

6. Doğru cevap:

6.1. Deneme türüne ait bir özelliğin doğru belirtilmesi 1 puan, bu özelliği gösteren uygun bir örnek cümlenin metinden yazılması 2 puandır (2 × 3 = 6 puan). Aşağıdaki özelliklerden herhangi ikisi kabul edilir:

- Yazar, kişisel görüşlerini kesin sonuçlara varmadan, kanıtlama zorunluluğu duymadan dile getirir: "Bence, bunu cevaplandırmak için, 'İnsan niçin okur?' sorusunu ilkin cevaplandırmak gerekir.", "Dünyada hiçbir dost insana kitaptan daha yakın değildir."
- Kendisiyle ya da okurla konuşur gibi içten, samimi ve yapmacıksız bir anlatım kullanılır: "Ne olacağı bilinmez ki?", "Sözün kısası, kitabı her yönü ile severim."
- Yazar kendi gözlem ve deneyimlerinden, yaşantısından yararlanır: "Odamdan dışarıya çıktığım zamanlar, yanıma küçük boyda bir kitap almayı hiç unutmam.", "Anlattıklarına dalıp gitmekten, yapraklarına dokunmaktan… hoşlanırım."
- İnsanı yakından ilgilendiren bir konu (kitap ve okuma sevgisi, insanın yalnızlığı) öznel bir bakışla işlenir: "İnsanlar toplu olarak yaşadıkları halde, gene de yaratıkların en yalnızlarıdır."

Özellik doğru belirtilip örnek cümle yazılmamışsa yalnızca 1 puan verilir.

6.2. Örneğin, acısını anlatacak kimse bulamayınca atının boynuna sarılarak içini döken Çehov'un arabacısı olduğunun belirtilmesi **(2 puan)**; bu örneğin insanların bir arada yaşasalar da içten birbirlerine uzak ve yalnız olduklarına ilişkin soyut düşünceyi somutlaştırıp inandırıcı kıldığının ya da "Okuması olsaydı, böyle yapayalnız kalır mıydı?" cümlesiyle kitabın insanın yalnızlığını giderebileceğini sezdirdiğinin açıklanması **(2 puan)**.

Örnek doğru cevap:

6.1. Yazar, kişisel görüşlerini kesin sonuçlara varmadan anlatır: "Bence, bunu cevaplandırmak için, 'İnsan niçin okur?' sorusunu ilkin cevaplandırmak gerekir." Ayrıca kendisiyle konuşur gibi içten ve samimi bir anlatım kullanır, kendi alışkanlıklarından söz eder: "Odamdan dışarıya çıktığım zamanlar, yanıma küçük boyda bir kitap almayı hiç unutmam. Ne olacağı bilinmez ki?"

6.2. Yazar bu düşünceyi, acısını anlatacak kimse bulamadığı için atının boynuna sarılarak içini döken Çehov'un arabacısı örneğiyle desteklemiştir. Bu örnek, insanların bir arada yaşasalar da ne kadar yalnız olabileceğini somut olarak gösterir ve düşünceyi inandırıcı kılar. Yazar ayrıca "Okuması olsaydı, böyle yapayalnız kalır mıydı?" diyerek kitabın bu yalnızlığa çare olabileceğini sezdirir.

Yanlış cevap:

6.1. Denemeye ait olmayan özelliklerin yazılması (ör. "Bilimsel terimler kullanılmıştır.", "Olaylar kronolojik sırayla anlatılmıştır.", "Nesnel ifadeler ağırlıktadır."), metinde yer almayan örnek cümleler verilmesi yanlış kabul edilir.

6.2. Örneğin belirtilmemesi ya da metinde bu düşünceyi desteklemeyen bir ifadenin örnek olarak gösterilmesi, örneğin düşünceye katkısının açıklanmaması yanlış kabul edilir. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

7. Doğru cevap:

7.1. Her yanlış için doğru yazılışın verilmesi 1 puan, uyulmayan kuralın belirtilmesi 1 puandır (3 × 2 = 6 puan):

Yanlış yazılan sözcük	Doğru yazılışı	Uyulmayan yazım kuralı
bir kaç	birkaç **(1 puan)**	"Birkaç, birçok, biraz, birtakım" gibi "bir" sözcüğüyle kurulmuş kalıplaşmış birleşik sözcükler bitişik yazılır. **(1 puan)**
herşey	her şey **(1 puan)**	"Her" sözcüğüyle kurulan "her biri, her gün, her şey, her zaman" gibi sözcük grupları ayrı yazılır. **(1 puan)**
gönlümde	gönlüm de **(1 puan)**	Bağlaç olan "de / da" kendinden önceki sözcükten ayrı yazılır. **(1 puan)**

7.2. Her yanlış için doğru kullanımın yazılması 1 puan, noktalama işaretinin görevinin belirtilmesi 1 puandır (2 × 2 = 4 puan):

Yanlış kullanım	Doğru kullanım	Noktalama işaretinin görevi
Karacaoğlanın	Karacaoğlan'ın **(1 puan)**	Kesme işareti: Özel adlara getirilen iyelik, durum ve bildirme ekleri kesme işaretiyle ayrılır. **(1 puan)**
Ozanın İncecikten bir kar yağar dizesi	Ozanın "İncecikten bir kar yağar" dizesi **(1 puan)**	Tırnak işareti: Başka bir kimseden veya yazıdan olduğu gibi aktarılan sözler tırnak içine alınır. **(1 puan)**

Kuralın kendi cümleleriyle doğru ifade edilmesi (ör. "Burada 'de' bağlaç olduğu için ayrı yazılır.", "Kişi adına gelen ek kesmeyle ayrılır.") tam puan alır.

Örnek doğru cevap:

7.1. bir kaç → birkaç: "Birkaç" kalıplaşmış bir sözcük olduğu için bitişik yazılır. herşey → her şey: "Her" ile kurulan "her şey" ayrı yazılır. gönlümde → gönlüm de: Cümlede "de" bağlaç olarak kullanıldığı için ayrı yazılır.

7.2. Karacaoğlanın → Karacaoğlan'ın: Özel ada gelen ek kesme işaretiyle ayrılır. Ozanın İncecikten bir kar yağar dizesi → Ozanın "İncecikten bir kar yağar" dizesi: Şiirden olduğu gibi aktarılan dize tırnak içine alınır.

Yanlış cevap:

7.1. Doğru yazılmış sözcüklerin yanlış olarak gösterilmesi (ör. "incecik", "Bahçedeki"), yanlışın yine kurala aykırı biçimde düzeltilmesi (ör. "bir kaç" sözcüğünün "bir-kaç" biçiminde yazılması) ve kuralın belirtilmemesi durumunda ilgili puan verilmez.

7.2. Doğru kullanılmış noktalama işaretlerinin değiştirilmesi, kesme işaretinin "Karacaoğ'lanın" gibi yanlış yere konması, alıntının tırnak içine alınmadan yalnızca büyük harfle gösterilmesi yanlış kabul edilir. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.